

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет початкової освіти
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА: МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ, ТЕХНОЛОГІЇ

**Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(м. Умань, 17-18 жовтня 2024 р.)**

Головний редактор:

Комар О. А., докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, завідувач лабораторії модернізації початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Редакційна колегія:

Грітченко Т. Я., канд. пед. наук, доц., доцентка кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лоюк О. В., канд. пед. наук, доц., доцентка кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Роєнко Л. М., канд. пед. наук, доц., доцентка кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Торчинська Т. А., канд. пед. наук, доц., доцентка кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Шевчук І. В., канд. пед. наук, доц., доцентка кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Чучаліна Ю. М., канд. пед. наук, доцентка кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Байдюк Л. М., викладачка кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Загоруйко Н. П., викладачка кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Відповідальний за випуск збірника:

Дудник Н. В. – канд. пед. наук, доцентка, декан факультету початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

*Рекомендовано до друку рішенням ради факультету початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 3 від 24 жовтня 2024 року)*

ТЗЗ Збірник за результатами матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Педагогічна освіта: методологія, теорія, технології» 17-18 жовтня 2024 року / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т початкової освіти [та ін.] ; [голов. ред. Комар О. А. ; редкол.: Грітченко Т. Я., Лоюк О. В., Роєнко Л. М. [та ін.] ; відпов. за вип. Дудник Н. В. – Умань, 2024р. 339с.

До збірника увійшли матеріали конференції учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Педагогічна освіта: методологія, теорія, технології», в яких учасники розглядають актуальні питання і тенденції у галузі педагогічної освіти.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

ЗМІСТ

Аксьоненко Анастасія

Інклюзивна освіта в Україні: європейський досвід та можливості його впровадження..... 13

Антонова Юлія

Роль вчителя у формуванні толерантності учнів початкової школи..... 18

Артимович Наталія

Сутність соціального досвіду у молодших школярів 21

Байдюк Любов

Використання мультимедійних технологій у навчанні літературного читання..... 24

Баліцька Богдана

Використання цифрових інструментів для розвитку критичного мислення в початковій школі..... 29

Брицький Олександр

Роль викладача у професійному вихованні студентської молоді..... 32

Бурлака Лариса

Організація роботи над сюжетними задачами в системі початкової математичної освіти..... 36

Вадюк Віталія

Ціннісне ставлення до сім'ї у молодшому шкільному віці..... 39

Васютіна Тетяна, Борисьонко Максим

Потенціал українського освітнього порталу (educ.com.ua) у роботі вчителів початкової школи..... 43

Волошенюк Тетяна Методи індивідуального підходу до учнів початкової школи з особливими освітніми потребами	47
Волошина Ганна Мета й зміст розвивального навчання	50
Грітченко Тетяна Громадянська освіта: виклики та перспективи	54
Дерев'янюк Аліна Формування творчих здібностей здобувачів початкової освіти на уроках української мови	59
Димовська Анна, Кучерява Світлана Використання інтерактивних прийомів драматичного виховання на уроках читання в початковій школі	65
Добридень Алла Сучасні підходи до професійного виховання педагогів у реаліях нової української школи	69
Загоруйко Наталія Формування міжособистісного спілкування учнів молодшого шкільного віку в умовах інклюзивної освіти	72
Запопадна Руслана Застосування дидактичних ігор на уроках математики в початковій школі	75
Здир Дарина Шляхи формування STEM-компетентності майбутніх учителів початкових класів	80

Зорочкіна Тетяна Сучасні медіатехнології в початковій школі	83
Ішутіна Олена «Європейські медіаосвітні студії»: із досвіду реалізації модуля Жана Моне	86
Йосипенко Аліна Розвиток відчуттів у першокласників: дидактичні принципи	90
Кандиба Назар Чат-боти, віртуальні асистенти та штучний інтелект: як автоматизовані рішення можуть допомогти учням та вчителям	94
Каптур Галина Лінгводидактичні засади формування професійної лінгвістичної компетентності майбутніх учителів початкових класів НУШ у процесі вивчення мовознавчих освітніх компонентів	99
Лариса Касьянова Інноваційні підходи до організації освітнього процесу в Уманській початковій школі №3	104
Килимниченко Ірина Формування комунікативних умінь та навичок здобувачів початкової освіти.....	109
Кирилюк Вікторія, Мисліцька Наталія Дидактичні можливості імерсивних технологій у вивченні астрономічних понять молодшими школярами.....	114
Коберник Галина Формування впевненості у собі в умовах створення ситуації успіху в початковій школі	118

Комар Ольга Інтелектуальний розвиток молодшого школяра як успішність у діяльності	123
Комендантова Анна Український фольклор як засіб формування діалогічної компетентності учнів початкової школи	126
Корицька Софія Основні підходи до формування творчої активності молодших школярів засобами інтерактивних технологій.....	129
Котелянець Наталка Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів до формування творчої активності учнів.....	133
Красний Дмитро Виховна робота педагога як інструмент розвитку громадянської свідомості	138
Крупенко Валерія Розвиток дослідницьких умінь в молодших школярів на уроках «Дизайн і технології».....	142
Куць Альона Взаємодія сім'ї та школи як важлива психолого-педагогічна умова розвитку особистості молодшого школяра.....	145
Лобачова Ірина Дидактичний потенціал інтелект-карт в освітньому процесі НУШ	148

Ломака Ольга Особливості екологічного виховання дітей молодшого шкільного віку	152
Лоюк Оксана Вікові особливості формування у молодших школярів уміння класифікувати	157
Майданик Олена, Кучер Ольга Гра як метод активізації навчальної діяльності молодших школярів	161
Максименко Вікторія Формування мотивації навчальної діяльності молодших школярів як засобу підвищення якості знань	167
Маркіна Неля Інноваційні технології для НУШ.....	172
Мацкевічус Анна Особливості методу математичного моделювання при розв'язуванні задач в початкових класах	176
Медончак Вероніка Основні підходи до формування морально-ціннісних орієнтацій у молодших школярів	180
Михайлова Ганна Компетентнісно орієнтовне навчання в Новій українській школі ...	183
Мілевська-Гандзич Ангеліна Педагогічний потенціал уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у розвитку зв'язного мовлення у молодших школярів	186

Недовіз Сергій Актуальність формування емоційного інтелекту учнів початкової школи засобами неформальної освіти в умовах освітніх ризиків і втрат	190
Неклега Вікторія Особливості формування національно-культурної ідентичності учнів молодшого шкільного віку.....	196
Нестеренко Валентина Екологічна гра як метод формування екологічної компетентності в учнів початкової школи	198
Нікітюк Наталія Технології ситуативного моделювання у викладанні методики навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ»	202
Ніколайчук Ірина Розвиток комунікативних навичок молодших школярів як психолого-педагогічна проблема	207
Олійник Юлія Психологічні особливості розвитку критичного мислення в молодшому шкільному віці.....	210
Позур Марія Використання прийомів порівняння на уроках математики в початковій школі	214
Резніченко Ірина Проектна діяльність у контексті інклюзивної освіти.....	217
Росенко Людмила Розвиток трудової активності як основа формування майбутнього покоління.....	220

Романчук Алла Інноваційні технології управління освітнім процесом у початковій школі	224
Рулевська Дарія Ціннісне ставлення до праці як педагогічна категорія	228
Самборко Інна Активізація навчальної діяльності молодших школярів	233
Свідерська Анастасія Змістова характеристика поняття «національна ідентичність»	236
Сербенівська Інна Розвиток творчого мислення учнів початкової школи	242
Сікорська Тетяна Використання інноваційних технологій на уроках у початковій школі	244
Сологуб Катерина Попередження насильства серед молодших школярів	246
Спіцина Ангеліна Сучасні підходи до розвитку цифрової компетентності.....	250
Сухоручко Катерина Резерви реалізації індивідуального підходу до розвитку математичних здібностей обдарованих учнів початкових класів	256
Терентьєва Діана Застосування цікавих завдань на уроках математики в початковій школі	261

Тимошенко Ярослава Критерії сформованості етичної компетентності у здобувачів початкової освіти в процесі вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».....	264
Торчинська Тамара Прийоми розвитку критичного мислення здобувачів початкової освіти на уроках рідної мови та літературного читання.....	267
Федоренко Олена Патріотичне виховання учнів основної школи як соціально-педагогічне явище	274
Хижняк Інна Історичні ознаки системи початкової освіти в Україні	279
Хом'як Ольга, Поп Яна Організація дослідницької діяльності молодших школярів на STEM-уроках «Я досліджую світ»	285
Хортюк Вікторія Патріотичне виховання молодших школярів.....	289
Царелунга Юлія Формування ключових компетентностей молодших школярів засобами ігрових технологій.....	292
Чайка Лариса Оцінка і самооцінювання: інструменти контролю чи розвитку?	296
Чернятинська Яна Сутність проблемного навчання.....	301

Чорномаз Анастасія

Розвиток творчих здібностей учнів початкової школи у процесі вивчення предметів природничої освітньої галузі 305

Шестак Тетяна

Формування у молодших школярів досвіду пошукової діяльності: інноваційні підходи..... 309

Штурба Антоніна

Квест-технології у викладанні іноземних мов як спосіб підвищення навчальної мотивації здобувачів освіти 312

Ябурова Ганна

Стратегії соціально-емоційного та етичного навчання (СЕЕН) на уроках англійської мови в початковій школі в рамках НУШ 317

Ябурова Олена

Вимірювання рівня сформованості міжкультурної компетенції майбутніх вчителів іноземної мови..... 323

Яковенко Тамара

Пропедевтична складова вивчення мовного матеріалу в процесі наскрізного оволодіння рідною мовою..... 330

Яцина Світлана

Роль інтерактивної технології у вивченні української мови та літературного читання в початковій школі 336

2. Кабінет Міністрів України (2021) Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021 – 2024 роки (від 12 травня 2021 р. № 438-р) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2021-%D1%80#Text>

3. Коцовський В. М. Методи та системи штучного інтелекту. Конспект лекцій. Ужгород, 2016. 76 с.

4. Содоль О. Потенціал штучного інтелекту у вищій освіті. URL: <https://nubip.edu.ua/node/126807>.

Каптур Галина

кандидатка філологічних наук,
доцентка, доцентка кафедри теорії
і методики початкової освіти
*Волинський національний
університет імені Лесі Українки
м. Луцьк*

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НУШ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МОВОЗНАВЧИХ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ

Формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів початкових класів НУШ безпосередньо залежить від якості організації освітнього процесу в закладах вищої освіти, зокрема створення в них сприятливих умов та належної методичної системи навчання. Відтак виникає необхідність визначення й обґрунтування лінгводидактичних засад формування лінгвістичної компетентності здобувачів вищої освіти [3].

Лінгвістична компетентність майбутніх учителів початкових класів НУШ формується в процесі навчання мовознавчих освітніх компонентів.

Основним є освітній компонент «Сучасна українська мова з практикумом», вивчення якого триває протягом двох років. Основні

завдання компоненту: поглибити знання здобувачів освіти з української мови на всіх мовних рівнях (фонетична система, лексичний склад, особливості словотвору й морфеміки, граматична будова, орфографія й пунктуація); засвоїти норми української літературної мови; підвищити рівень культури усного й писемного мовлення; сприяти збагаченню лексичного запасу майбутнього вчителя початкових класів НУШ фаховою термінологією; виробити уважне й критичне ставлення здобувачів освіти до власного й чужого мовлення [3].

Вибірковий освітній компонент «Практикум з українського правопису» покликаний поглибити у здобувачів освіти здобуті знання в процесі засвоєння української мови у школі. Основне завдання освітнього компонента – узагальнення питань фонетики й граматики; повторення матеріалу з орфографії й пунктуації; тренування практичних умінь і навичок, закладених у школі. У результаті засвоєння вибіркового компонента здобувач освіти повторює й поглиблює знання лінгвістичної теорії; вчиться оперувати лінгвістичною термінологією; удосконалює навички грамотного письма й усного мовлення.

На завершальному етапі вивчення сучасної української мови на I (бакалаврському) рівні вибіркоким освітнім компонентом є «Лінгвістичний аналіз художнього тексту», що має на меті віднаходити й описувати систему категорій тексту, визначати специфічні мовні складники змісту й форми. Він є загальнофілологічним компонентом, що підсумовує знання з вивчених мовознавчих циклів, виробляє навички тлумачення глибинних смислів у текстах різних жанрів і стилів. Лінгвістичний аналіз демонструє інноваційні підходи, технології структурної організації тексту, враховуючи сучасну теоретичну базу лінгвістики тексту. Завдання освітнього компонента: ознайомлення з основними поняттями, принципами, правилами й методиками лінгвістичного аналізу тексту; вироблення професійних навичок аналізу мовної та смислової організації художнього й нехудожнього текстів; оволодіння методикою цілісного й часткового лінгвістичного аналізу

тексту; вироблення вмінь інтегрувати текст одиницями різних рівнів [1].

У педагогічному дискурсі розробники сучасної методики навчання української мови (З. Бакум, Н. Голуб, О. Горошкіна, С. Караман, Л. Мамчур, М. Пентилюк, О. Семенов, І. Хом'як та ін.) [3] надають перевагу текстовій основі навчання мови, оскільки, на їх думку, на основі тексту як комунікативної одиниці мови формується система мовних понять, пізнаються мовні явища та засоби, а відтак формується лінгвістична компетентність, оскільки мовна теорія засвоюється не у вигляді окремих понять і правил, а цілісно в практично-діяльній формі на основі дібраних навчальних текстів, різноаспектній роботі з ними та побудові на їх основі власних висловлень різних типів, стилів і жанрів мовлення. Текст також є засобом долучення здобувачів освіти до матеріальної й духовної культури українського народу, його історії, звичаїв, розвитку духовного світу особистості, її національної свідомості.

Робота з текстом передбачає такі аспекти: аналіз готових (зразкових) текстів, робота з науковим текстом підручника та побудова власних висловлень різних типів, стилів та жанрів мовлення. На сучасному етапі виокремлюють такі функції тексту: текст як дидактична одиниця, мовна одиниця, одиниця культури та мінімальна одиниця спілкування, текст як дискурс [2, с. 227].

Текстоцентричний підхід – це використання тексту як основного дидактичного матеріалу, засобу засвоєння мови, створення власних висловлень (текстів) у конкретній мовленнєвій діяльності [1]. Робота з текстом охоплює два аспекти: аналіз готових текстів і створення власних висловлень різних типів, стилів і жанрів мовлення. Майбутні учителі початкової школи повинні вміти аналізувати, інтерпретувати, досліджувати і створювати різностильові тексти змістовно глибоко й аргументовано, структурно чітко й послідовно, дотримуючись пунктуаційних і орфографічних норм сучасної української літературної мови.

Не менш важливим є словоцентричний підхід, який реалізується в процесі формування лінгвістичної компетентності майбутніх

учителів початкових класів НУШ шляхом фонетичного, лексичного, морфологічного аналізу слів, добору слів для ілюстрування того чи іншого граматичного правила.

Соціокультурний підхід є важливим у процесі формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів початкових класів НУШ, він орієнтує здобувачів освіти на цілісне уявлення про мову як національно-культурний, соціальний феномен. Г. Шелехова вбачає у змістовому наповненні соціокультурного підходу трансформацію відомостей з мови, літератури, історії та інших предметів, власного життєвого досвіду в особистісно неповторний погляд на життя, у переконання, світоглядні установки, ідеали, у знання культурних реалій, які забезпечують органічне входження в суспільство, визначення свого місця в ньому, реалізацію потенційних можливостей особистості [4, с. 5]. Тому для роботи з лінгвістичним матеріалом потрібно ретельно добирати тексти, спрямовані на формування патріотичних, морально-етичних, екологічних переконань та естетичних смаків, на розширення інтелектуального світобачення, власного життєвого досвіду здобувачів освіти, на реалізацію потенційних можливостей особистості в суспільстві.

У дослідженні соціокультурний підхід передбачає, що становлення лінгвістичної компетентності майбутніх учителів початкових класів НУШ неможливе без урахування рівня духовної, інтелектуальної та особистої культури, поваги до рідної мови, соціальних умов, комунікативного середовища, в якому виріс і сформувався чи в майбутньому працюватиме здобувач освіти.

Під час розроблення технології формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів початкових класів НУШ з-поміж сукупності загальнодидактичних принципів важливо виокремити принципи як методичні орієнтири в реалізації запропонованої методики формування лінгвістичної компетентності здобувачів вищої освіти, а саме: науковості, систематичності й послідовності, наступності й перспективності, практичної спрямованості, наочності, співтворчості й партнерства.

Бажаного результату формування лінгвістичної компетентності майбутніх учителів початкових класів НУШ можна досягнути за умови ефективного поєднання традиційних та інноваційних методів, прийомів, засобів навчання сучасної української літературної мови, які допоможуть визначити способи досягнення освітньої мети, з'ясувати результативні шляхи засвоєння нових знань.

Ефективність упровадження інтерактивного й інноваційних (ділові (рольові, операційні) ігри, метод кейсу, метод проєктів) методів навчання дають змогу активізувати освітній процес, сприяють глибокому засвоєнню інформаційного обсягу освітніх компонентів, навчають моделювати ситуації, максимально наближені до реального життя, будувати й виголошувати власні висловлювання, доводити чи спростовувати їх, наводячи переконливі аргументи, вибудовувати проєктну діяльність. У процесі такої комунікативної взаємодії здобувачі освіти навчаються критично мислити, в них розвиваються вміння й навички формулювати власну думку, будувати висловлювання й виголошувати його, доводячи й аргументуючи власний погляд, а це забезпечує їхню готовність до спілкування з учнями.

Формуванню в здобувачів освіти професійної лінгвістичної компетентності сприяє впровадження ефективної системи вправ і завдань.

Отже, вивчення й узагальнення теоретичних здобутків науковців у галузях психології, педагогіки, лінгводидактики уможливило обґрунтування лінгводидактичних засад формування професійної лінгвістичної компетентності майбутніх учителів початкових класів НУШ у процесі вивчення мовознавчих освітніх компонентів, складниками яких визначено: сучасні підходи; загальнодидактичні принципи навчання; специфічні принципи навчання; форми, методи, прийоми, засоби навчання; форми навчання; технології формування професійної лінгвістичної компетентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Каптур Г. А. Художній текст як засіб формування творчо-

естетичних цінностей у майбутніх учителів початкових класів. *Наукові праці національного університету імені Івана Огієнка: Філологічні науки*. Вип. 42. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2016. С. 216–220.

2. Мамчур Л. І. Текст як засіб формування комунікативної компетентності учнів. *Теоретична і дидактична філологія*. 2010. Вип. 8. С. 222–231.

3. Семенов О. М. Навчання української мови і літератури у вимірах ключових компетентностей: методичний посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023. 212 с.

4. Шелехова Г. Т. Урахування сучасних підходів до навчання української мови учнів 8-9 класів ЗНЗ. *Українська мова і література в школі*. 2015. № 2. С. 2–7.

Лариса Касьянова

учитель початкових класів,

керівник методоб'єднання

Уманська початкова школа № 3

Уманської міської ради

Черкаської області

м. Умань

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМАНСЬКІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ №3

У перекладі з грецької мови «інновація» означає оновлення, новизна, зміна. Головна мета інноваційної освіти – збереження і розвиток творчого потенціалу дитини, а також її всебічний розвиток.

«Школа – учителем стоїть», – ці слова великого українця Івана Франка наша школа сьогодні бере на озброєння. Завдання нашої школи – розвивати кожну дитину як неповторну індивідуальність. З огляду на це велике значення має формування в учнів творчого